

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто основні підходи до теоретичного осмислення економічної сутності капіталу підприємства.

Ключові слова: капітал, капітал підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Капітал є однією з найважливіших економічних категорій. Наукова думка досліджує його сутність протягом багатьох століть. Однак до сьогодні як в теорії, так і на практиці термін «капітал» використовується неоднозначно. У багатьох сучасних працях капітал розглядається з позицій економічної теорії, бухгалтерського обліку підприємства, корпоративного права. Водночас капітал виступає основним об'єктом фінансового менеджменту. Він є головним джерелом формування добробуту власників підприємства, вимірювачем ринкової цінності фірми. Особливості розвитку України в умовах ринкових трансформацій ускладнюють менеджмент капіталу підприємств. Зазначене свідчить про актуальність та важливість дослідження економічної сутності капіталу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Теоретичною базою дослідження економічної сутності капіталу слугували праці сучасних вчених В. Базилевича, А. Загороднього, С. Мочерного та ін. Практичні питання менеджменту капіталу висвітлені в роботах І. Бланка, О. Єфимової, В. Ковальова, Г. Савицької, О. Терещенка.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз відомих підходів до визначення категорії «капітал» та обґрунтування в узагальненому вигляді економічної сутності капіталу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багато дослідників вважали, що капітал (від лат. *capitalis* - головний) - це сукупність засобів виробництва, які приносять дохід їхньому власникові. А. Сміт розглядав капітал як запас, що використовується для господарських потреб і приносить дохід; Д. Рікардо - як ту частину багатства, що використовується у виробництві і складається з інструментів, матеріалів, машин;

Дж.С.Міллє - як попередньо накопичений запас продуктів минулої праці, який забезпечує необхідні для виробничої діяльності будівлі, знаряддя і матеріали, а також харчування та інші засоби існування для робітників на час виробничого процесу;

А. Маршал - як сукупність речей, без яких виробництво не могло б здійснюватися з однаковою ефективністю, але які не є безоплатними дарами природи. Перелічені підходи пов'язують економічну категорію «капітал» із сукупністю речових факторів виробництва. К. Маркс визначав капітал як вартість, яка створює додаткову вартість, самозростаючу вартість. Він розглядав капітал як соціально-економічну категорію.

Як видно з накопичених світовою науковою думкою трактувань поняття «капітал» ця категорія в процесі своєї еволюції набувала нових ознак. У сучасних вітчизняних вчених також не склалося єдиної думки щодо економічної сутності капіталу. В «Економічній енциклопедії» за редакцією С.Мочерного капітал визначено як «сукупність виробничих відносин капіталістичного способу виробництва, за яких засоби праці, певні матеріальні блага, гроші, об'єкти інтелектуальної власності та різні види цінних паперів тощо є знаряддям експлуатації, привласнення частини чужої неоплаченої праці» [1, с. 719]. У «Фінансовому словнику» зазначено, що капітал представляє собою сукупні ресурси, що використовуються в підприємстві; початкову суму коштів, призначених для здійснення підприємницької діяльності; чисту вартість (вартість активів мінус суму зобов'язань); вартість - носій додаткової вартості; гроші, велику суму грошей (грошовий капітал) [2, с. 203]. Таким чином, на сьогодні наукова думка розглядає капітал і як ресурси, і як відносини. Деякі автори поєднують ці дві сторони економічної сутності капіталу [3].

На рівні підприємства капітал виступає джерелом формування його майна (фінансування його активів). Ми підтримуємо точку зору І. Бланка, який, визначаючи цю економічну категорію з позиції фінансового менеджменту, вважає, що «капітал представляє собою накопичений шляхом заощаджень запас економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, які залучаються його власника- *ULV* економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою тримання доходу, функціонування яких в економічній системі ґрунтується на ринкових принципах та пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності» [4, с. 21].

Основними сутнісними характеристиками капіталу підприємства з позиції фінансового менеджменту є наступні:

1. Капітал підприємства є об'єктом економічного управління.
2. Капітал підприємства є основним фактором виробництва.

3. Капітал підприємства є головним джерелом формування добробуту його власників.
4. Капітал підприємства є основним вимірювачем його ринкової цінності [4, с. 12-21].

У процесі свого функціонування капітал підприємства забезпечує інтереси своїх власників, персоналу фірми, а також держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Забезпечення сталого розвитку економіки України на ринкових засадах передбачає зміцнення стабільності підприємств, зокрема за рахунок ефективного менеджменту їх капіталу. Зазначене вимагає подальшого дослідження та уточнення відповідно до вимог часу економічної сутності капіталу підприємства.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1 / [Б.Д. Гаврилишин, С.В. Мочерний, О.А. Устенко та ін.]; відп. ред. С.В. Мочерний. - К.: Видавничий центр «Академія», 2000. - 864 с.
2. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. - [4-те вид.]. - К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів, банк, ін.-ту НБУ, 2002. - 566 с.
3. Фіктивний капітал: природа, сутнісні характеристики та основні тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Г.Я. Глуха, Е.М. Лимонова // Європейський вектор економічного розвитку - 2009. №2(7). - С. 31-38. - Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Even/2009_2/3.pdf
4. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. - К.: Ника-Центр, 2000. - 512 с.

Annotation. The main approaches to the theoretical understanding of the economic essence of capital of enterprise are considered

Key words: *capital, capital of enterprise*